

Wel bijstand, niet solliciteren: Utrecht heeft de primeur

Niet Terneuzen, maar Utrecht experimenteert met een soort basisinkomen voor bijstandontvangers: de regelarme uitkering.

Door onze redacteur
Eppo König

UTRECHT. Nee, hij is niet zo bang dat de staatssecretaris deze week opbelt en zegt: hó met dat experiment om de bijstand te versoepelen. „Ik verwacht het helemaal niet”, zegt de Utrechtse wethouder Victor Everhardt (D66) van werk en inkomen op de twintigste verdieping in het Stadskantoor. „We hebben er nooit een geheim van gemaakt dat we een breed onderzoek wilden gaan doen.”

Utrecht gaat vanaf 1 mei wel langs „de grenzen van de wet” schuren, volgens het onderzoeksplan *Weten wat werkt*. Het wordt de eerste Nederlandse gemeente die een wetenschappelijk veldexperiment met „regelarme bijstand” gaat doen. De Universiteit Utrecht gaat kijken of werkløzen zonder reïntegratieverplichtingen gezonder leven, gelukkiger zijn, minder schulden hebben, actiever worden - en sneller de weg naar de arbeidsmarkt terugvinden.

Want het wereldje van veel bijstandontvangers is klein, zegt Everhardt - met zijn hoofd gebogen en handen erboven. „Ze staan in de overlevingsstand en hebben voortdurend angst en zorgen. Heb ik wel het goede formulier voor mijn uitkering ingevuld? Ben ik er wel op tijd mee geweest? Wij willen ze weer ruimte geven, prikkelen om zichzelf te ontplooiën en op zoek te gaan naar een baan die echt bij ze past.”

Het onderzoek wordt uitgevoerd door Loek Groot, Stephanie Rosenkranz, Timo Verlaat en Mark Sanders van de Universiteit Utrecht. „Het is ook belangrijk hoe de relatie tussen de bijstandsgerechtigde en gemeente verandert”, zegt Verlaat. „Een relatie van wantrouwen, waarbij mensen bang zijn of de gemeente haten, is wat anders dan een relatie met vertrouwen, waardering en samenwerking.”

Bijklussen

Aan het experiment moeten in totaal 900 tot 1.000 uitgelote vrijwilligers meedoen, verdeeld over verschillende onderzoeksgroepen. Van hen krijgen 400 tot 800 bijstandontvangers twee jaar lang een uitkering zonder sollicitatieplicht. Eén groep krijgt bijvoorbeeld extra begeleiding aangeboden, één groep mag wat bijklussen voor de gemeente en er is ook een controlegroep. Als het Rijk toestemming geeft, wil Utrecht in een later stadium ook een onderzoeksgroep toevoegen die meer mag verdienen bovenop hun uitkering: twee jaar lang maximaal 199 euro.

De Zeeuwse gemeente Terneuzen wilde vorige maand nog de eerste zijn met een onvoorwaardelijk ‘basisinkomen’ voor bijstandontvangers. Het stadsbestuur wilde daar de plichten van de Participatiewet omzeilen, door twintig werkløzen officieel geen uitkering, maar een maandelijks bedrag te ‘schenken’. Maar toen staatssecretaris Jetta Klijnsma (Sociale Za-

FOTO ARIE KIEVIT

Verplicht **papier prikken** als tegenprestatie voor een bijstanduitkering.

ken, PvdA) bezwaren uitte, deinsde de gemeenteraad terug.

In Utrecht is de situatie anders, legt Everhardt uit. Hij noemt het ook geen „basisinkomen”, want dat zou voor alle Nederlanders zijn. „Wat in Terneuzen volgens mij is gebeurd, is dat ze hebben gezegd: jullie gaan uit de bijstand, jullie krijgen een gift van de gemeente en dan gaan we kijken hoe

In Terneuzen wilden ze de wet omzeilen met een ‘gift’ in plaats van een uitkering

jullie je gaan ontwikkelen. Op zich een interessant gegeven, maar niet hetgeen wat wij hier voorstaan.”

In Utrecht krijgen alle proefpersonen een reguliere uitkering, zegt Everhardt. De gemeente maakt gebruik van de ruimte die de Participatiewet biedt om te experimenteren. „Er kan natuurlijk wel altijd een verschil over een juridische interpretatie ontstaan”, zegt hij. Omdat de gemeente net als Wageningen, Gronin-

gen en Tilburg wacht op toestemming zodat bijstandontvangers meer kunnen verdienen, is alleen dat onderzoeksdeel wel uitgesteld.

Everhardt heeft Klijnsma vooraf geen toestemming gevraagd voor de aanvang van de proef. Anders dan in Terneuzen heeft gemeenteraad er vooraf ook niet over gestemd, maar de wethouder staat open voor alle verzoeken, zegt hij. „Dat is het mooie aan de democratische bevoegdheden die ze hebben.”

De totale kosten van het experiment worden geraamd op 1,2 miljoen euro. Een reden om niet langer te wachten, is dat Utrecht structureel 21 miljoen per jaar tekortkomt met een uitkeringsbudget van 126 miljoen euro, zegt de wethouder. Of regelarme uitkeringen de gemeente uiteindelijk minder geld kosten, moet het experiment ook uitwijzen. „Dat hangt ervan af of mensen zich beter kunnen ontplooiën. Als mensen minder begeleiding nodig hebben, zit daar misschien een plusje op. En als mensen zelf meer mogen verdienen bovenop hun uitkering en via dat werk sneller uitstromen, dan is dat financieel natuurlijk enorm positief.”